

Energidepartementet

Dato: 29. januar 2026

Høringssvar – forslag til endringer i energiloven om krav til automatiske styringssystemer

Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) støtter forslaget om å stille krav til automatiske styringssystemer i bygg. I dag sløses det store mengder strøm i norske bygg, ikke bare fordi mange bygg er gamle eller har et stort vedlikeholdsetterslep, men fordi energibruken i for liten grad styres og følges opp i den daglige driften.

Riktig utformet kan krav til automatiske styringssystemer gi rask og målbar effekt. De kan redusere energibruken, senke kostnadene og gi bedre utnyttelse av bygg og tekniske anlegg vi allerede har. Samtidig er dette tiltak som ofte er relativt rimelige å gjennomføre sammenlignet med mer omfattende bygningsmessige oppgraderinger, og som bidrar til å avlaste kraftsystemet – særlig i perioder med høy belastning.

For at forslaget skal fungere etter hensikten, er det avgjørende at kravene blir tydelige, praktiske og etterprøvbare. Erfaring viser at uklare formuleringer og vide forbehold ofte svekker gjennomføringen i praksis.

Et fornuftig tiltak i samfunnsperspektiv

Bygg står for rundt 40 prosent av energibruken i Norge. I særlig mange større yrkesbygg skyldes en betydelig del av energiforbruket ikke bygningskroppen, men mangelfull styring og regulering av tekniske anlegg som varme, ventilasjon og kjøling.

En faglig utredning gjennomført av Multiconsult på oppdrag for Direktoratet for byggkvalitet, [Mulige endringer i energikrav](#), dokumenterer at forbedret styring, regulering og energioppfølging ofte gir raskere energibesparelser enn mange tradisjonelle bygningsmessige tiltak. Utredningen viser også at mangelfull regulering i praksis kan spise opp gevinsten av ellers gode tekniske løsninger.

Dette understreker at krav til automatiske styringssystemer må handle om faktisk funksjon i drift, ikke bare om installasjon av tekniske løsninger. Kravene bør sikre reell energistyring, lavere effektbelastning og varig effekt over tid.

Krav til styring må handle om funksjon – ikke bare installasjon

RIF støtter kravet om sentrale drifts- og overvåkingssystemer (SD-anlegg) og energioppfølgingssystemer (EOS) i større bygg. Slike systemer gjør det mulig å styre, overvåke og forbedre driften av tekniske anlegg som varme, ventilasjon, kjøling og belysning.

I praksis handler dette om helt grunnleggende funksjoner, blant annet:

- automatisk regulering av temperatur, ventilasjon og kjøling etter faktisk behov
- løpende måling og oppfølging av energibruk,
- logging og lagring av data som gir grunnlag for analyse og forbedring over tid
- mulighet til å avdekke avvik, effekttopper og unødvendig energibruk.

I dag har mange bygg tekniske anlegg, men mangler systemer som brukes aktivt i den daglige driften. RIF mener derfor at kravene må gå lenger enn å slå fast at slike systemer skal være installert. Det bør stilles tydelige og etterprøvbare krav til hvilken funksjon systemene faktisk skal ha i drift.

Kravene kan for eksempel utformes ved å angi hvilket funksjonsnivå systemene skal holde – fra et enkelt minimumsnivå til mer avansert styring. Dette kan gjøres ved å bruke etablerte funksjonsnivåer (A–D), eller ved å stille konkrete krav som følger den anerkjente europeiske standarden for bygningsautomasjon og energistyring, NS-EN ISO 52120-1:2022.

Den samme standarden ligger også til grunn for EUs nye rammeverk for såkalt smartklarindikator i bygg (Smart Readiness Indicator, SRI), som er en del av det reviderte bygningsenergidirektivet. Ordningen er ment å gjøre det enklere å identifisere energieffektiviseringstiltak og optimalisere driften av bygg. Selv om dette ennå ikke er innført i Norge, vil en slik tilnærming gjøre regelverket enklere å forstå, lettere å følge og bedre tilpasset utviklingen i EU. Det gir økt forutsigbarhet både for byggeiere og for dem som skal prosjektere og gjennomføre tiltakene.

Forbeholdet «teknisk og økonomisk forsvarlig» må avklares

RIF er også bekymret for formuleringen om at kravet gjelder «der det er teknisk og økonomisk forsvarlig». Erfaring fra tilsvarende formuleringer i regelverket, blant annet knyttet til ombruk, er at slike forbehold ofte tolkes vidt og i praksis fører til at krav ikke gjennomføres.

Hvis forbeholdet videreføres, må det forklares tydelig hva det betyr i praksis. Det bør komme klart frem hvilke kriterier som skal legges til grunn, og hva som kan brukes som begrunnelse for å unnta bygg fra kravet. RIF anbefaler derfor at vurderingen baseres på objektive og etterprøvbare forhold, som for eksempel tilbakebetalingstid, levetidskostnader eller standardiserte lønnsomhetsvurderinger. Uten slike avklaringer er det risiko for at kravet i praksis blir valgfritt.

Effektgrensen på 290 kW må tydeliggjøres

Forslaget legger opp til at kravet skal gjelde bygg med effekt over 290 kW, men det er uklart hvordan denne grensen skal forstås og dokumenteres i praksis. RIF mener dette må presiseres tydelig. Det må avklares om effektgrensen skal knyttes til hva bygget er prosjektert og dimensjonert for, for

eksempel beregnet effektbehov på de kaldeste vinterdagene, eller hva bygget faktisk bruker av effekt i normal drift over tid.

RIF anbefaler at effektgrensen knyttes til byggets dimensjonerende behov. Det gir bedre forutsigbarhet, likebehandling og gjør kravet enklere å dokumentere og etterprøve. I tillegg må det tydeliggjøres hvordan effekt fra ulike tekniske anlegg skal vurderes samlet, for eksempel varme, kjøling og ventilasjon som kan være i drift samtidig eller til ulike tider.

Uten slike avklaringer er det stor risiko for ulik tolkning fra bygg til bygg. Det kan skape usikkerhet for bygningseiere, gjør regelverket vanskelig å etterleve i praksis og svekker effekten av kravet som styringsverktøy.

Avklaring om eksisterende bygg er avgjørende

Forslaget omtaler også eksisterende bygg, men det er uklart når kravene skal gjelde og hva som faktisk utløser dem. RIF mener dette må avklares tydelig. Det må komme klart frem om kravene gjelder alle eksisterende bygg, eller om de først skal gjelde når det uansett gjøres større endringer. Det kan for eksempel være ved større rehabiliteringer, når varme-, ventilasjons- eller kjøleanlegg byttes ut, eller ved andre tiltak som allerede krever søknad. En slik avklaring vil gjøre det lettere for byggeiere å forstå når kravene slår inn. Det gir mer forutsigbarhet, lavere kostnader og gjør det enklere å planlegge nødvendige investeringer på en realistisk og kostnadseffektiv måte.

Oppsummering og anbefalinger

RIF støtter intensjonen bak forslaget og mener krav til automatiske styringssystemer kan bli et viktig grep for rask og kostnadseffektiv energieffektivisering i bygg. Krav til automatiske styringssystemer bør ses som et grunnleggende og kostnadseffektivt minimumstiltak. De må ikke forstås som et alternativ til mer omfattende oppgraderinger der slike tiltak er nødvendige og samfunnsøkonomisk riktige.

For at kravene faktisk skal gi effekt i praksis, anbefaler RIF særlig:

- tydelige og funksjonsbaserte krav til styrings- og energioppfølgingssystemer,
- en klar og forståelig definisjon av effektgrensen på 290 kW,
- presisering av hva som menes med forbeholdet «teknisk og økonomisk forsvarlig»,
- tydelig avklaring av når og hvordan kravene skal gjelde for eksisterende bygg.

Med klare krav og forutsigbare rammer kan forslaget bidra til smartere energibruk, lavere kostnader og bedre utnyttelse av byggene vi allerede har – til nytte for byggeiere, kraftsystemet og samfunnet som helhet.